

Nem élet ez így!

(Elbeszélés)

Agnes — magas, szikkadt, ötvenkörüli asszony — hirtelen letörölte szivárgó könnyeit száraz kezefejevel. Mert kinyílt a kiskapu, jön hát valaki. A kapu szárnya leszállva horzsolja a földet, meg lehet hallani, ha valaki jó. »Hányszor mondtam má neki, hogy igazítsa meg, de első a kocsmá«. Ez csak úgy átvillant benne.

— Ki van itthon? Megharap-e a kutya? — énekelt be egy erőtlen hang a kiskapuból.

— Istenem, ki lehet ez? — tűnődött Agnes, de azzal már kötényéből ki is fordította a krumplihajat és a nyitott konyhaajtóhoz lépett.

— Etel... no, hogy mersz együnni?!

— Jaj, de messze vattok, teremő ég! Alig találok ide — kocogott befelé a jövevény, Etel — Agnes lánykori barátnője és a szelid, ájtatos arcú, takaros, apró asszonyka. — Főző, Agnesem... Hagy teszem má le magam. — Csicseregve, halkán, csakúgy ömlött belőle a szó. — Hogy ne tarcsalak fő sokáig... hoztam ezt a kakast, ezt az Isten átkát, e.

— Ugyan, csak nem szalacc rögtön, egy évbe eccé gyüssz, oszt má szalanná vissza... tedd le a kendőt, meg ezt a kosarat.

— Jaj, nem, Agnes, dehog... kiugrik, nem is tudod te, milyen francos egy jószág... meg aztán, mondom, sietek, ezerfelé köll még szalannom, de még nem is főztem, úgy hattan a szobát kisöpretlen... No, oszt... a mult napokban nálam járt a szomszédasszonyod paprika-magé, előgyütt minden, ángálok éppen a kakasra, mert má megint beszállt valahun a kertbe, rugdosta ki az ősi salátát, ángálok rá, mondom neki: ládd, ilyen ez, sose a tyúkok között eszi a fene, hanem maga kapirgál meg kolézik, nem is köll a tyúkoknak. Aszongya ő erre: hajja ke Etel néném, az Agnisnak vannak olyan kakasai, hogy tizenhárom nyelven beszélnek. Mondom, ha tényleg vóna cserélni valód; elcserélhetnéd, mer levágni jó ez, emeld csak meg, olyan nehéz, mint a sár.

Agnes megemelte a kosarat és félretolta a kendőt a kakasról:

— Hisz pedig olyan gyönyörű szép piros taraja van, oszt mégse szívelik a tyúkok?

— Vagy ő nem szíveli a tyúkokat, én nem tom, mi leli, csakhogy a tyúkok körül sose szaladgál, hanem hun a ganédombot rugdossa szét, hun a kertbe száll be, pedig a szárnya el van vágva... csak a mérget eteti velem... Az András is délbe hazagyün: még mindig itt ez a kakas, mikor viszed má a háztul, ehen van, má megen a kiskapuig rugdosta a szemetet... Mert tudod, a szemétdombnak úgy köll állni, mint a skatulyának, má morog, ha egy szalmaszálát talál az udvaron. »Mikó viszed, mikó viszed...« — én nem akkor teszem ki a lábam, amikor magamat gondolom,

mint te is, hogy fogod magad, oszt már a frontba, hogy az Isten sülyessze el azt a frontot. Mert mióta begyűttek a partizánok, a front az istene, a templomnak tájára se néz. Vín korára bolondult meg, nem is tudom, mit szólnak, az öreg pap egyszer félrehil, aszongya: Etel lelkem, nem tunnád azt az Andrást leszoktatni arról a frontról? Eddig olyan szépen járt a templomba, most egyszer se látom ott... Csak röstelkedik, pironkodik miatta az ember... Valahunnan hazahorgya azokat az istenverte nagy könyveket, oszt féléccakákat égeti a petróljomot, hogy mit olvashat belőlük? ... Biztosan ezeket a cudarságokat, amiket máma végbevisznek... oszt még nekem is elkezd magyarázgatni. — Ne magyarázz te énnekem, ha meg tudtam vénülni könyvek nélkül, eztán is megélek anélkül biztosan... De a Vince András nélkül egy gyűlés el nem múlhat, két hétig beteg, ha nem hallgassá meg, mit mondanak azok az istentagadók. Aszongyák: beül az első sorba, fölteszi a pápaszemét oszt nézi a programlót, úgy hallgatja, mint Krisztus beszégyét valami apostol. Egy este meg képzelt mivel állított haza: sénizik, himel-hámol, eccé csak aszongya: mit szóná asszony, ha belépnénk mink is a szövötkezetbe?! De! ám erre én is olyan patáliát csaptam, alighanem elment a kedve a szövötkezetbe menéstül. Gondolom, rávezetik ott a frontban, hogy nézze András bácsi, jobb ha otthagyja, a sajátyát és más kapcája lesz. Mer az olyan vén bolond, hogy mindenre rááll... Jajj, de hová is beszélek má. Külgy Ágnesem, mer így a te levesed nem föl meg.

— Ugyan hová siecc, ülj csak le — nyomta vissza Ágnes a fölemelkedő kis asszonykát a konyhaszékre. Hisz még ő szóhoz sem jutott, jaj pedig mennyi panaszkodni valója van neki is, és most éppen felengedett a szíve az előbbi keserűségtől a más panasza után.

— Az még csak hagyján, Etelem. A te urad, bár otthon elvégezelődik a ház körül, ha aztán el is csavarog. De az én Gyurámba, hogy mi szállt, azt a jó ég tuggya. Csak rúgd-föld-hagyd-ott módjára csinál mindent. Alig nyílik ki a szeme, odaveti a lónak a szárat, már nincs is itthon. Hogy a tied frontbajáró... de ez mén a kocsmába, hogy az a süstörgős ménkü csapna ábba a kocsmába. Ma-holnap meztelen jár, de nincs mit tenni, még meghal, ha nem ihat. Itthon meg, a földön meg, a gaz vet föl mindent. Nézz be az ólba: egy gané a disznók alja. Fölfeszegetik a téglát, mert nem képes megdrótozni őket. Utóvégre én sem győzők mindent. De ha öröltetni kell, — ott van a bolond, morzsolj, vidd is a malomba, én majd a sarkon eregetem le a torkomon a pálinkát. A szár még mindig kint van, ott rohad meg, vagy valaki elloppja, dehogy behordaná... Isten őrizz, látod még azt a kiskaput sem képes megigazítani, úgy szégyenlem, ha gyün valaki, hát nem tud begyünni. Semmit no, semmit sem lát meg itthon és beszélhetsz neki... mint a falra hányt borsó.

A kruplit meghántolta, vizet öntött rá.

— De ez sem volt mindig ilyen, csak most ilyen, — mondta Ágnes tünődve, mély sóhajtás közben.

Mert Gyura, a férje, ez az örökké jókedélyű, bárányszeliőségű, de erős eltökéltégű, görbe fuvaros, valóban nem volt mindig ilyen. Éppen ellenkezője volt azoknak az embereknek, akiknek könnyelműségét ő is magára öltötte. Dolgozott ő annyit, mint a barom. De minek az, hehehe? Ugyan má, emberek... Mert, tuggyátok, mikor a gazdag Szilágyi meghalt, ki volt furva kétoldalt a koporsója, kigyugta két nagy kezit, kitartha: hát idenéztek emberek — semmit sem viszek magammal. Pedig tuggyátok mekkora gazdasága volt annak az embernek? Hehehe, most már se-

mekkora, mert a fiai elmuzsikálták még idejében, mert tudták, hogy az állam ül majd a közepibe... oszt, akarom mondani... tuggyátok, hogy élt az öreg? Megette vóna maga alul a ganét, ha nem lett volna bűdös! Így élt... Minek gyötörjem én magam? Tán, hogy eccé a rudat én is! a szövetezet felé fordítsam, mert úgy lesz emberek, én már látom, hogy mindenkinek ott kell kikötni. Látom én, emberek!... Nézzetek ide: én ezt a fityók pálinkát kifizetem, az enyém, azt csinálók vele, amit én akarok... megiszom! Hehehe, az az enyém, amit megeszek és megiszok. Nem igaz?... Hehehe, tudom én mibe spekulálnak, nagy rókák ezek, csak vigyázatok a szavamra. Majd, ha mindenki benne lesz a szövetezetbe, akkor egyszer csak aszongya az állam: hopp! Azt bizony, oszt minyájan az államé leszünk... Látom én, emberek, mibe sántikálnak, csak várni kell. De rúgja meg őket a kanördög, mink rossz, szeginy emberek a kártyájukba látunk. Hanem igyunk, hehehe! Ez a miénk! Hozzík kend még egyet, oszt jegyezze be a nagy könyvbé, majd kifizeti a zasszony, kedden, mért nálunk a nagyja pénzt ő kezeli. No, de azért én vagyok az úr a haznál, mert, ha én azt mondom: asszony fizess, akkor az asszony fizet.

Mosolyogtak a kocsmában lévők, egytől egyig ismerik a vén fuvarost. Mert mosolyogva beszél az öreg, lassan engedi a bajusza alól, huncut apró szemei villogása közben. Ráhagyják, hadd beszéljen az öreg, ő meg mondja kitartóan, egész napokon át, félig magának, félig mindenkinek.

Hogyne ismernék ezek itt az öreget, mikor a falu határán túl is hírt szerzett magának. Nem ma kezdte ő, nem mai gyerek, megtapogatott ő minden lehetőséget és végre a fuvarozásnál kötött ki, nem azért, mintha ez volna a legjövédelmzőbb, hanem már öregedni kezdett és beleúnt az élet kincsforrásának kutatásába. Végére, vett egy lovat és a lóval összefuvarozott két sovány holdacska a fertályosokban. Valahogy elégedetlen az öreg, nehezen tud beleenyugodni, hogy ez a két hold egész élete küzködésének eredménye, vagy hogy másvalami rágja a szíve gyökerét? Ki tudja, de valamiért iszik már majd egy esztendeje. Még jó, hogy néha maga is megmosolyogja avas, lecsüngő bajsza alatt ezt a furcsa, érthetetlen életet, mert másképp nehezebb volna. Lám, a nagy Balázs, hatalmas, erős ember, mégse tudott uralkodni magán, nagyon komolyan vette, hogy négy fia éhezik. Fölkötötte magát, de felesége még idejében észrevette és elvágta a kötelet. Affenéket, ki kell várni az élet végét! De a pálinkás butykos mellett könnyebb kivárni, hová lyukadunk ki.

A szövetezet?... Hát ez igazán nagy és komoly dolog, kétszer is rátömhet az ember a pipára, míg valamit kihámoz ebből a furcsaságból. Furcsaságok mindig voltak, de ilyen még sose, hogy minden egyes embert érdekeljen; nem is olyan kicsit, hanem nagyon is nyugtalanságba hozzon, mert itt már az enyémről a sajátomról van szó. Gyura bácsinak megvolt a saját véleménye a szövetezetről is, azért önmagát mégse tudta teljesen megnyugtatni, mert a saját két szemével látta, hogy elég keserves élet ez a fortélyos élet. Mozogni kellene valamőre, de aszondja Gyura bácsi, hogy amazon az oldalon is, a szövetezetiek oldalán, elég nehéz élet folyik. Ő pedig nem éppen olyan fejreesett, hogy ne hajlana a jobb és könnyebb felé. Az eddigi nagy próbálkozások után utolsóként még most erre a nagy próbára is ráállna... De ezeket a kételyeit, ezeket a vergődéseit, dehogymotyogta volna ki az embereknek, hisz tudta, hogy nagyrészüik még önála is elszántabban ragaszkodik a fertályokhoz. Az ő szívének is jobban esett, ha azt mondta, hogy nagyon közöskonyha-szag lengedez arról az oldalról.

És végül az asszony is valami . . . Hehehe, asszony, asszony. De megmutatom én, azért is megmutatom, hogy annál a háznál az lesz, amit én akarok.

— Hajja he, aggyik ke mégegyet, jegyezze be, az asszony majd elintézi! — a hangja kezdett erősödni, mikor már a hetedik fityókkal kérte, homloka kiveresedett és örökké huncut szeme a bizonytalanság és kifejezéstelenség révületébe merevedett.

A kisírt, kipanaszkodott lélek felengedett, s nyugalom simult a két öregedő asszony arcán. Megtörtént a kakas csere és elbúcsúztak egymástól. Etel könnyen kocogott tovább apró lábain, Ágnes pedig sebesen fogott a tűzgyújtáshoz, mert mindjárt tizenegy lesz és még fönt sincs az étel. Igaz, az a kis krupli hamar megfől.

De újból nyílt a kiskapu és ezt Ágnes már egy kis idegességgel vette tudomásul. Most háborgatják az embert mikor legjobban sietne. A léptekről már ki is találta, hogy ki az az új látogató. A szép Böskenék vannak ilyen sarokra hágó, kicsit férfiasan kemény léptei.

— Háborgatlak ugy-e, Ágnis? De megyek is már, én is éppen főzéshez készülök. Csak tudod mé jöttem? Ha vóna itthon egy kis élesztőd. A Péter kelett palacsintára éhezett. Ha ráéhezik, akkor ám hipp-hopp, de már legyen is az asztalon! Nem öltözök most még a bótba, gondolom, hátha van neked.

Szép Böske a leghíresebb asszony a faluban. Közel jár már nagyon az ötvenhez, de sok menyecske nem húzza ki úgy magát, mint ő. Közepes nagyság, kicsit kezd gömbölyödni, azt mondja, hogy ő még a hideg víztől is húzik. Valóban a legszebb lány volt a faluban, de még ma is zavarba hozza a kialvófélben lévő, pihenni térő embereket. Olyan élesen és egészségesen kacag, mint egy új asszony. Mindig úgy jár, mint a boltosné: örökké vasalt kötényét olyan kackiás, szép, nagy csokorra köti meg a derekán, mint egy egyhetes menyecske. Mikor kacagása felcsilingel, szép kis fejét hátraveti, megvillantva fehér, még mindig ránctalan, karcusú nyakát. Az emberek furcsa dolgot beszélnek róla.

De a szép Böske nem is hederít a szóbeszédre. Tán még büszke is rá, de lehet is. Mégis azért . . . mégis legalább egy gyermeket adott volna neki az élet. Mostmár, különösen mostmár nagyon érzi, hogy hiányzik mellőle valaki. Sokszor olyan egyedül van, olyan egyedül . . . De mit csináljunk, az élet is csudálatosan nagy zsarnok, amit egyfelől mosolyogva nyújt, azt másfelől olyan rútul — visszaveszi.

Bizony, az ötven év, az ötven év. Szép Böske piros ajka is inkább áll már pletykára, mint csókra. Könnyebb az már, ha közeledik a vénség.

— Hogy is mondjam . . . minnek vót itt az a boszorkány?

— Milyen boszorkány? — kérdezte vissza Ágnes. Hangjában már benne volt a tiltakozás.

— Hát a Maris ángyom.

— Ja! Hát nem a Maris volt itt, hanem az Etel, az alvégrül.

— Az? No, hogy az is mit meg nem enged az urának! Ha az én Péterem olyasmit csinálna, egy percig se marannák nála tovább.

— Hagy csinálják, az ő gondjuk.

— De nem érdekes, Ágnis? Ki volt eddig a legszentesebb a faluban, ha nem Vince András? Most meg . . . Még utoljára bíró lesz.

— Má' hallod, én nem szeretném, mert akkor én abba a minutumba venném a nyoszolyámat, oszt má mennék is! Mi vót a földosztáskor is? Megbolondult az én Péterem is, aszongya, írat. Má te nem is íratsz! Nem

sülne le a pofádrul a bőr máséba gazdálkodni? Mind azok a koszos, éh-
tetlen szegínyek, éhesek a máséra, hogy fulladjanak meg. Én aszondom:
nincs azon a földön istenáldása, amit úgy rabótak el erőszakkal ezek az
akasztófáralalók.

— Aggyisten, kik az akasztófáralalók, szép Böske, tán én? — állt
meg a konyhaajtóban Gyurka nagy hangon, ami nála szokatlan volt és
azt jelentette, hogy torkig van már pálinkával. — Szép Böske, nem én
vagyok a csúf meg az akasztófáralaló, hanem te, mert te több bünt el-
követté, mint együttvéve az egész falu. Az én házambú nem csinász
olyat. Itt nem pletykász a szép szád istenségit, hogy így a Gyura, úgy a
Gyura, ilyen akasztófáralaló, vagy olyan... mer iszik.

Képéből kikelve kiabált a megveszedett kis ember. Ki fudja, mért
haragudott erre az asszonyra, de valamiért igen haragudott.

— Álljon be a szád, hát nem szégyenled magad, beiszó, aztán föl-
fordítod a házat.

— Még én szégyeljem magam, nocsak nézzünk oda... Bacsó Gyura
tartott hetvenhét asszonyt a hites felesége mellett, vagy a szép Böske
hetvenhét férfit az esküdt ura mellett? Erre feleljetek!

Szép Böske felkapta az asztal sarkáról az élesztőt és kiosont. Jobb-
nak látta meglépni, mint egy részeg emberrel összeállni veszekedni.

— Idefigyelj, Böske!

— Ne ugass, nem látod, hogy elment má?

— No, ha elment, elment. Jobb is. Ide ez az asszony többet be ne
tegye a lábát. Megérttetted!?

— Jó, majd kiírom a kapura, hogy Böske be ne gyere, mer az öreg
Bacsó úgy berugott, hogy alig tud pislogni.

— A piszkos istenit... az én házam nem lesz cafrangok tanyája...
Itt úgy lesz, ahogy én akarom, vagy szétvágjuk a kenyeret, oszt egyi-
künknek istenálgya.

— Nagyon jó van, Bacsó, nagyon jó van, csak most fekügy le, mer
úgy nézől ki, mint a Pilátus.

— Maj, ha akarok... Azt nem te mondod meg... aggy ide egy kis
savanyú uborkát... Nem lesz úgy, ne félj... mer már te nagyon sza-
badjára turkálsz mindenbe. Hun van a kisebbik káposztás dézsá?

— Megettem... Hun van? Ott eszi meg a fené a palláson, ott szá-
rad szét. Hogy jutott most épp eszibe a káposztásdézsá.

— A palláson? ... Nem igaz az, Ágnis. Nincs az má a házba. Azt is
a Tera lányodnak adtad! Még meg nem döglök, innen egy szöget el nem
viz senki!

— Hogy csapjon a ménkű abba a dézsába, hogy hozom le és vágom
a pofád közé. Én adok innen ki valamit? Nem, te lopod a sajátodat, oszt
a sarkon leereszted a torkodon, hogy mé nem bünteti meg az isten az
ijen vacak embert! Ijen az, ha beiszik, előhossa az öregapja halálát is.

— Nincs igazad, Ágnis, hiába is lármázó...

— Nem te lármázó? Ó, hogy gyullanna meg a...

— Mátul kezdve máskép lesz itt minden... Tudd meg, hogy még a
szövetkezetbe is bemegyek.

— Ereggy, bánom is én, ha a pokolba is mész!

— Hát... úgy lesz... nem lesz itten... — lassan megrágtá és le-
nyelte az uborkát. Fáradtan fölemelkedett az asztaltól és elindult ki-
felé. Az udvarról visszaszólt:

— Köss valami ennivalót a kendőbe.

Hátraballagott az istállóhoz, a félszer alól kihúzta a kocsit, aztán felszerszámolta és befogta a vén Kesejt. Föltápáskodott az ülésre.

— Hozod má...? Gyere, nyisd a kaput...

Lassan zötyögött vele kifelé a kocsi. Mély sár volt az utakon. Két napja már, hogy elállt az eső, de a vastag felhők vonulása még mindig nem szűnt meg. Most is csakhogy meg nem csurran. A föld kifárad már, némán pihen minden röge. Olyan mozdulatlanúság mindenütt, mint komor ravatalon. Az elhagyott svábtanyák bedülve, összeroskadva, vagy lerombolva még zordabb hangulattal töltik meg a tájat. A tanyák körül a fákat elhordták, csak a romok látszanak. A föld háta, messze, ahol a lomhán úszó felhők sűrölik a szántásokat, tartja már a végtelenül hosszú, földbelapuló pirostetős szörnyeket, melyek tüskés talpú vasbogaikkal mégjobban meggyötörni készülnek ezt a földet. Az új élet vérpiros gyümölcssei ezek az aprószemű homokon, melynek üdvösségében olyan nehezen tud hinni ez az árva, agyonkínzott nép. Könnyezni az örökre eltűnt svábtanyák helyét, pedig a sebek olyan hamar begyógyulnak s feledve lesz a baromi élet baromi kínjai. De az emberek komor hitetlenséggel tekintenek az értük integető, nekik épülő új igazság felé.

Bacsó, elhaladva a begyepesedő tanyák között, dűnnyögve csóválja fejét. — Nem jól van ez emberek! Nem szabad ezt megengedni! Ejnye... hát hány hajléktalan falusi szegény van, mé nem adták nekik oda ezeket a tanyákat? Kár ez emberek! Egyik helyen szétszedik, másutt összerakják, ilyen hiábavalóságot csinálni... Ejnye, ejnye...

Sírni kezd a szél a kopasz útszéli akácfákon, talán majd ez fölzagatja a felhőket, gondolja Bacsó s azzal lekuporodik a kocsiba. Próbál egyet szundítani. Még úgys messze vannak a fertályosok. — Majd el is adom én azt és veszek itt közelebb. Jaj, de kinek köll máma a föld, mindenki szabadulni szeretne túle. Meg mit is ér az a rossz tarackos? — tűnődik fanyar ízekkel a szájában s lassan elringatja a kocsit.

De alig aludt két düllőhosszat, máris fölébredt. Nem találta helyét, fejében a gondolat egyre csak motoszkált. A hűvös levegő már lehűtötte homlokát, visszatért régi motyogó, mókás kedélye.

— Hehehe, az asszonyka, azé jó ráijesztettem. Hadd zsörtölődjön, hadd egye a kezeszárát... jó van... deha most mondjuk bele megyek, mingyá aszongya a falu; no Bacsó is most bolondult meg! Mikor más kifelé igyekszik, ő akkó mén: bele. Ők ezt mongyák, de te Gyura azé gondold meg. Ez olyan dolog, hogy nem lehet csak úgy hübelebalázs módjára. A fene egye meg, de bár látná az ember, hogy mennek azok is ott valamire, hát egy percet se várnék. De így?... Tuggya fene, magam se tudom... még tavaszig van idő megrágni... hehehe, az asszonyt meg egye a tüzes méreg, akkor szép az asszony, ha mérges... a szép Böske... de te édes hitesem... vének vagyunk, kivénülünk már mink mindenből... Ájde, Kesej, gyerünk!... Ugye, Kesej, mink a régít szoktuk meg. Nehéz már nekünk újra kezdeni... Vagy mit szólsz, Kesej, bírná te még kocogni a szövetkezet lovai mellett? Hee, nagyon lógós má a te fejed. Búsulsz, akár a gazdád, mi? sose búsulj, Kesej, sose búsulj, les már a te bőródre a sintér, meg én is hamarosan kihurcókodok a Potyó kertyibe, ott majd kapok egy darab földet, amié majd nem föl a fejem, hogy mit csináljak vele. Hehehe, mozgatod ugye a füled, pedig ez így lesz. No hopp, itt is vagyunk.

Mikor lelépett a kocsiról, érezte, hogy egy kicsit még viszi a feje, de azért valahogy megpakolt. Visszafelé menet újból elszundikált és csak akkor ijedt fel, mikor a kocsi egy mély kátyúba zökkenve elakadt. Várt egy kicsit, hadd pihenjen egyet az a vén jószág, szegény párának nehéz lehet ez a vizes szár. A teljes kijózanodás rosszkedvűségével laposakat pislogott a kalapja alól a szürkületbe, amely egyre komorabban ködlött elő a horizonton.

— No gyerünk, Kesej, mer ránk esteledik — rántotta meg a ló száját és meglegyintette az ostorral.

Kesej jóakarátulag nekifeszült a hámnak, de a kocsi meg se moccant.

— Hallod hé, aló előre!

A ló csak megcsörgette szerszámait.

— Nézzünk oda... gyüü, Kesej! — Fölállt a szár tetején és a hasa alá csapott a lónak.

Kesej megugrott, mintha terhétől akarna megszabadulni; dereka meggömbült a nagy erőfeszítéstől, a kocsi felnyöszörgött, de nem mozdult előre.

— Sose vótál kötődő, mi van veled?... Nye, nyee, Kesej, nye! — vagdosta, de szegény csak topogott egy helyben. Prüszkölt, mintha csak mondta volna: nem birom.

Bacsót kezdte elönteni a melegség. Letápázkodott a kocsiról.

— Hát nem is csuda, agyig süllyedt a kerék... ilyen utat, csóválta a fejét. Főlegyenesedett, belegázolt a sárba és megpróbálta vezetni a lovat, de az hiába kapaszkodott neki minden erejével, nem indult.

— Ne kapkodj a fejed, mert ráteremtek.

A ló már nagyon riadozott, mert Bacsó türelmét veszítve bizony, ráraförmedt az oktalan jószágra. Rekedt hangján ordított, rángatta a zablát, szitkozódott. Hol az egyik oldalra csapott át, hol a másikra. Csupa sár volt már s a ló is toporzékolva csapta széjjel a sarat.

Mélyen és gyorsan lihegett már ember, állat egyaránt.

— Hej, hogy mé nem szakad le az a magas ég, annyit köll egy állattal bajlódni?!... Kesej, hát nem indítasz, az anyád keservit, hát nem mész? — ütötte orron öklével a megrémült jószágot, hogy azonnal el is kezdett szivárogni a vére.

Ellépett a lótól és kezeszárát végighúzta verejtékező homlokán, aztán megállt tehetetlenül, fáradt tekintetét hol a kocsira, hol a lóra aggatva.

Környeskorül csönd, sár és egyre sebesebben kúszó esti homály. Hiába hallgatódzott: semerről semmi nesz; nincs remény segítségre. A kocsi pedig egyre ülepszik a sárba.

— Nincs más hátra, le kell hánnom a szárat... magaddal truccótál te most Gyura! A ménkű üssön az életbe, ha má azt se tuggya az ember, mit csináljon.

Mégegyszer megpróbálta noszogatni a lovat, hátha kirántaná a kocsit a kátyúból, de bizony az csak állt ott, mint a megfeneklett nyomor a szegénysoron.

Elvesztette türelmét és szokatlan keserűség markolta meg a torkát. Örökké így élni, örökké csak küzdeni az utolsó lehetéig?! A semmiért?!... Szerteszét szálltak a kévék a sárba. Törődött is vele; most csak ölni tudna.

Kezébe fogta a gyepőlőt, az ostort és szelíden, egészen csöndesen szólt a lóra, szinte könyörögve — de véres szemével farkasszemet nézett a semmivel.

— No, Kesej.

Aztán még egyszer:

— No, Kesej.

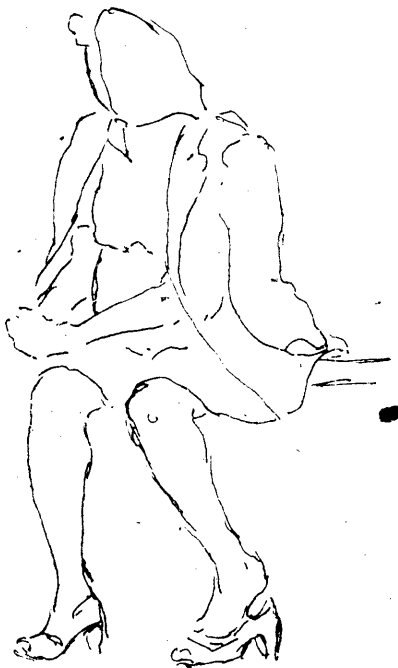
Harmadszor már búgott, mint a vihar.

— Még üresen se húzod?! Kívánod az ustort? Hát ne! A vén dög anyádat... úgy ütötte, mint a megtébolyodott. A ló kínjában felrugdossott a saroglyába, hánytavetette magát, mint akit nyárson sütnék. De a görbe kisémbertől dőlt a vihar míg egyszer csak ropogva kettétört a kocsirúd.

Bacsó György kintől és dühtől eltorzult arccal bögte a magasság felé:

— Hát nem igaz, hogy van isten az égben!

Akkor egyszerre végtelen nagy csönd lett. A homály a kocsigig settenkedett előre, szépen betakart mindent a földön. A bünt is, melyet a nyomorult élet szül, ez a fertályos, rossz kis élet, amely olyan küzdelmes és fekete, mint a feneketlen, őszi bácskai sár...

Becskei László (Topolya): Tanulmány